

שמעתא למיקתא

גליון צ"ד / כי תשא – פורים / ה'תשע"ב
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

האם צריך להטביל את הכלי שמסדרים עליו המשלוח מנות

א. חובת טבילת כלים. ב. כלי עומד למתנה או לסחורה. ג. כלים להגשת מאכלים אחרים. ד. כשנותן תוך הכלי מאכלים עטופים. ה. כלי שמגישים ע"י מאכלים לצורך מתנה. ו. להטביל הכלי אע"פ שהוא פטור. ז. חובת המקבל להטביל הכלי.

א. חובת טבילת כלים

מבואר בש"ס ע"ז (ע"ה): שהרוכש כלים חדשים מגוי חייב להטבילם טרם שימושיהם כדי לעלותם לקדושת ישראל. וכן פסק השו"ע (יו"ד סי' קפ). וכבר נחלקו הראשונים האם חיוב זה מדאורי או מדרבנן [ע"י השיטות בב"י (יו"ד סי' קפ)]. ולהלכה דעת ה"ט"ז (סי' ק"ט) והפ"ח (ר"ס) [ק"ס] שחייב מדאורי. וכ"כ בב"יאו הגר"א (שם סי' קכ) בדעת השו"ע. וכן מצד המ"ב (סי' שכג סי' לא) להחמיר בזה. ומ"מ כל זה בכלל מתנות, אבל בכלל זכויות כבר כת' בפ"ח (סי' ק"כ סי' ג), בחי' רע"א (שם על סעי' א) ועוד דאין חיובם אלא מדרבנן. ואע"פ דטבילת כלים אינה אלא מצוה, מ"מ איכא איסור להשתמש בכלי כל זמן שאינו טבול. והכרעת הביאור הלכה (סי' שכג על סעי' יז) שאיסור זה הוא מדרבנן. וע"י בזה במנחת יצחק (שם אות ג-ד). [ובאמת יש לעיין בנדון שבסמוך אלא איסור זה הוא דרבנן, דאם נאמר שהכלי חייב טבילה הרי אם לא יטבילנו שוב לא יוכל להטבילו לעולם דהרי נתנו לחבירו במתנה, וא"כ נמצא מבטל בודאי, צ"ע].

ויש לדון בשאלה שכיהא בימי הפורים האם צריכים לטבול הכלי שמסדרין עליו את המשלוח מנות.

ב. כלי עומד למתנה או לסחורה

והנה כלי העומד למתנה אינו חייב טבילה דומיא דכלי סחורה שמחמת שאינם עומדים עתה לצורכי סעודה פטורים מטבילה, כמבואר בשו"ע ובמ"א (שם סי' ה) מ"מ בניד הרי עתה משתמש בכלי ע"י הנחת מאכלים (משא"כ לגבי כלי סחורה), וא"כ י"ל דשימוש זה מחייבו. ואע"פ שאין זה אלא שימוש ארעי הרי גם שימוש ארעי מחייב טבילה לדעת הרמ"א (שם), ה"ט"ז (שם סי' י) והש"ך (סי' טז). ואף לדעת הפ"ח (סי' כב הובא בדרכי"ט סי' טז) והערוה"ש (אות מה) הסוברים ששימוש ארעי אינו מחייב. [וע"י בזה בחכ"א (נשי"א סי' טז) הובא בפתיש שם אות ט) ובבן איש חי (שם שניה פ"ג מ"ט אות טז)]. נ"ד יצ"ל דגרע טפי דשאני כלי סחורה שמשתמש בו ושוב מחזירו ליעודו הראשון להנינו לסחורה, שכלל הכא דעומד עתה לשימוש. ועוד כפי כוונת המקבל. ועוד כפי כוונת המנצי"ח (מ"ד ח"ב סי' י) שע"כ כאן לא הקילו המקילים בזה אלא כלי סחורה וכדמה שאינם עומדים עתה לשימוש כסעודה אבך כלי סעודה ממש כמו צלחות ומזלגות, ודאי אסורי גם בתשמיש ארעי כיון שלא נזכר בשום מקום דשרי תשמיש עראי. [וע"י בדרכי משה (אות ד) ובהגהות או"ה (סי' פ) שמשמע דאף גוי מתחייב משום מיעוט תשמיש. ודברי הערוה"ש (אות מה) צ"ע בזה].

ג. כלים להגשת מאכלים לאחרים

מיהו אכתי יש מקום לפטור בניד ע"פ השבט סופר (יו"ד סי' טז) הובא בדרכי"ט (סי' ע' וסי' פח) ובמנחת יצחק (ח"א סי' מד) דס"ל שבעל מסעדה וכדו' אין חייבין לטבול כליהן כי הם בכלל כלי סחורה, כיון שעומדים לצורכי סעודת אחרים בדרך סחורה בלבד והאוכלים מהם גם פטורים כי כבה"ג יש מקום לסמוך על המבואר בשו"ע בסימן ק"כ סי' ע' ח' שישראל השואל מתברו כלי סחורה לצורך סעודה פטור מטבילה. ואע"פ שהט"ז והש"ך נהגו להקל בזה ע"פ דמ"ח שדחה דבריהם. וא"כ י"ל דה"ה בניד פטור מטבילה. אלא שדעת האג"מ (אג"מ יו"ד ח"ג סי' כב) להחמיר דלא תכלי סחורה כיון דצריך להם לצורך האכילה ובעת האכילה (ועי"ש שבשעת הדחק ניתן להקל בכלים שהמאכל א"צ לכלי אבל במרק וכדו' אסור). וכן פסקו החזו"א (מעשה איש ח"ה ע"י כג וע"י בתשובות והנהגות ח"א סי' שנו ובספר טבילת כלים פי"ג מהג"ד), הגרש"א זצ"ל (מנח"ש ח"ג סי' סח אות ב), הגר"ש זצ"ל (קונטרס טבילת כלים להר"ג ישראלון אות טז), הגרנ"ק שליט"א (חוט שני ח"א ע"י רכ) ועוד פוסקים. ולפי"ז י"ל בניד הדכלי חייב טבילה. וכן העירונו במשטעם זה פסק הגרנ"ק שליט"א (בגית בכשרותו להר"י דיני שליט"א ע"י קס) דכלי שמסדרים עליו המשלוח מנות חייב טבילה בלא ברכה, דהוי כעין קיוסק שמוכר כוס של מיץ או קיטרינג שמוכר אוכל בצלחת שצריכים להחמיר להטביל הכלים. ע"כ. ולפי דבריו יש להודיע למקבל שהטבילו ואם רצונו להטבילו שוב פעם ע"י לחשוש להחולקים הנ"ל עליו להטבילו ללא ברכה.

ד. כשנותן תוך הכלי מאכלים עטופים

אלא דאף לסוברים דיש להטביל הכלי, אכתי יש לדון בזה היכן שאינו מניח האוכל על הכלי אלא ע"י הפסק וכגון שפורס דבר המפסיק בין הכלי למאכל או שהמאכל גופא עטוף בנייר וכדו'. ד"ל דכיון דאיכא הפסק אינו חייב טבילה לכו"ע, שהרי מבואר בסמ"ק (סי' קצט אות א) שאם אין נותנים על הכלי המאכל עצמו א"צ טבילה. וכדבריו פסק השו"ע (סי' קכ סי' ד). וכ"כ להד"א באו"ה (שער נח אות פג) דצריך שיגע האוכל בכלל. ובביאור הגר"א (אות טז) כת' דצריך טבילה כשמשתמש דרך המוכת. וע"י בפ"ח (סי' ט) בשם הרוקח. ואע"פ שמצנינו דכלי המצופה בחומר המפוסט מטבילת כלים אם הוא לנוי הכלי חייב טבילה להצנינו ומטביל לכלי (ע"י ט"ז סי' ק"כ סי' ג) ומהרש"ם ח"ג סי' כז), אפשר דהיינו דוקא כשהוא כלי אחד, משא"כ בניד. וכן נקט לעיקר בבן איש חי (שנה שניה מסות אות יד) דאם מניח מפה וכדו' [בין הכלי למאכל אינו צריך טבילה.

ואלא יש לעיין שנותנו ע"י המטבילת כלים בעיני נגיעה ממש או דלמא כל שמשתמש דרך הכלי סגי (ע"י בלש' הפוסקים הנ"ל), סוכה (ה' וע"ד). אלא דיש לדון האם בטבילת כלים בעיני נגיעה ממש או דלמא כל שמשתמש דרך הכלי סגי (ע"י בלש' הפוסקים הנ"ל), דאם נאמר דבעיני נגיעה ממש אף דבר שבא לנוי חוץ, כמ"ש בתפא"י (מקוואות פ"ח מ"ה בועז אות יב וזבחים פ"ג בועז סוף אות א) לענין "מין במינו אינו חוץ", דהיינו משום דחשבין לדבר החוץ כאילו אינו שם ומהני רק דבבר שא"צ נגיעה זב"ז. וכ"כ באבני"ז (יו"ד סי' רס) ע"פ דברי הרמב"ן והוסיק דה"ה דבר שא"צ לנוי הדיון, כן, עי"ש דהדיון, כן, אולם החלקת יואב (ח"א או"ח סי' ג) והשפת אמת (ר"ה כז. ד"ה) והנה"מ כת' לישב הראיה בפרט אחר. וע"י לקמן בשם הגר"ש זצ"ל והמנח"ש, וצ"ע.

אלא דדעת הגר"ש זצ"ל (שם אות ג-ד) שכלים שדרך תשמישם הוא להכניס בהם אוכל בעטיפה כגון סוכריות או שקיות עם אוכל, יש להטבילם בברכה שהעטיפה בטלה לגבי האוכל. וע"י במנח"ש (שם אות ה) דכלי שדרך להשתמש רק ע"י פריסת מפה כגון נייר ונילון, טעון טבילה עם ברכה [ועי"ש (אות ה) דמשמע דלענין עטיפה לא ס"ל כהגר"ש זצ"ל הנ"ל], ע"כ. ודעת הגר"ח שליט"א (בית בכשרותו תשובות של הגר"ח"ק ב"ש סי' פ) דהפסקת נייר או שקית אע"פ שבפועל האוכל לא נוגע בכלי מ"מ מסתבר דלא פלוג רבנן והכל אסור. וע"י בשלמת חיים (ט"ב"כ סי' לא).

ה. כלי שמגישים ע"י מאכלים לצורך מתנה

אלא דשוב בינותו לעולם יש לפטור כלים אף מטבילה דבאמת י"ל דאף החולקים לענין מסעדה וכדו' יודו בניד דא"צ טבילה, דשאני התם שהכלי בכלל כלי סעודה הוא, משא"כ בניד ד"ל דשימוש זה משתמש בו הנותן לסדר עליו את המשלוח מנות אינו מחשיב את הכלי ל"כלי סעודה" דאף אם נאמר דכלי הגשה חייב טבילה, מ"מ הכא גרע דאין הכלי משמש עתה לצורך הסעודה אלא למוסרו לחבירו בתורת מתנה. וכמו כן במסעדה וכדו' בשעה שהשני אוכל הרי הכלי עומד ברשות המוכר, משא"כ בניד הכלי משמש ככלי סעודה אחר שיצא לרשות אחרים. ואף לפי המהר"ל דסק"ן (קו"א אות קלו ד"ה ר"ע ע"ה) שיצא לחדש דמי שמכין כלי סעודה עם מאכל "למכור" אותם ביחד לישראל, רמ"א ע"י חובת טבילה, אע"פ שהוא אינו רוצה להשתמש בהם כלל לסעודה, דקיי"ל (פסחים סב). דלחומר ככו"ע אומרינו הואיל, וע"י כיון שאוכל זה חזי לדידיה הכלי חייב טבילה. מ"מ י"ל דשאני התם שמבשל ועושה תיקון חשוב שמחשיב את הכלי ל"כלי סעודה".

שו"מ שדעת הגר"ש זצ"ל (שם אות ע"א) דמי שקונה כלי ע"י מלאות אותו ובדברים ולשלוח את הכלי עם האוכל לאחרים כגון מגש לצורך משלוח מנות, אין המשלח צריך להטבילו, אלא המקבל, ע"כ. ושוב אמר לו חכם אחד העלה שוב שאלה זו קמיה דהגרנ"ק שליט"א, וחרו בו דבאמת א"צ בטבילה משום שכתבנו. ודו"ק.

ו. להטביל הכלי אע"פ שהוא פטור

ואם הנותן רוצה להטביל הכלי ע"י לתת לחברו מתנה ראויה לשימוש מיד, עליו להימנע מלהטבילו דכבר הארכנו בס"ד בגליון ס"ד שהטובל כלי העומד למתנה ע"י להרבה פוסקים לא מהני טבילתו ואפשר דהדיון כן אפילו לכו"ע. וכן מבואר במבית לוי (יו"ד טבילת כלים ע"י קמז אות ה) ובתשובות והנהגות (ח"א סי' תנב).

ז. חובת המקבל להטביל הכלי

וכ"ז לענין הנותן, אולם לענין המקבל המשלוח מנות אף כשהחובט לקבלו לצורך עצמו ולא לחזור ולתנו לאחרים אינו חייב להטביל הכלי מיד אע"פ שיש בתוכו מאכלים עתה הני משתמש בו ואל תעשה ואל תעשה אף אם אוכל המאכלים הנמצאים שם אחד אחד א"צ טבילה כמ"ש המהר"ל דסק"ן (קו"א אות קלו ד"ה ר"ע ע"ה) לענין הקונה כלי עם משקה א"צ לשפוך המשקה ולהטבילו, דשב ואל תעשה הוי ולא נקרא שימוש, ע"כ. מבואר דאע"פ שהדרך להשתמש בכלי זה לשמירת המשקה והוצאתו לצורך שתייתו מ"מ א"צ להטביל הכלי משום תרי טעמים: א' משום ששמור המשקה בכלי הוא שימוש בשב ואל תעשה. ב' משום שהוצאת המשקה אינו בכלל שימוש. ע"כ. מיהו אם אוכל מתוך הכלי כגון גלידה בתוך כוס וכדו' אסור לו לאכול מכלי זה ללא טבילה. וע"י עוד בשקבת המהר"ל דסק"ן בגליון קפ"ח.

מסקנה דדינא-

העולה לדינא, א' הקונה כלי על מנת למלאות אותו בדברי מאכל ולשלוח את הכלי עם האוכל לאחר, אין המשלח צריך להטבילו. ב' המקבל כלי הנ"ל אף כשמחליט לקבלו לצורך עצמו אינו חייב להטביל הכלי מיד אע"פ שיש בתוכו מאכלים. ואף אם אוכל המאכלים הנמצאים כלי אחד אחד א"צ טבילה. אבל אם אוכל מתוך הכלי כגון גלידה בתוך כוס וכדו' אסור לו לאכול מכלי זה ללא טבילה.

עבודת המועדים

נקודות בעבודת יום הפורים

התפילה לפני פורים

הנה תחילת כל דבר כבואנו לקראת יום גדול ונשגב זה של פורים, יום שאפשר להשיג בו הרבה מעלות וקנינים רוחניים, מלבד ההכנה הנפשית בהכנת מוהות היום, שיעקרה על ידי התבוננות במגילת אסתר והניסים הגדולים שנעשו, תחילת כל דבר יש להקדים את התפילה להקב"ה, שזנכה לקבל את השפעות היום, ולהתעלות בו כראוי, וכמו שכתב הג"ר חיים ברים זצ"ל (מנחת חיים פורים פ"ג) "ועל כל אלו יש להקדים ולהתפלל קודם ימי הפורים שזנכה לעשות את הימים האלו כראוי, לקיים מצוותיה כראות ולקבל את השפעת הימים מלעילא במידה גדולה טובה ומרובה, ובעיקר שנוכל לכונן באמת באמרי פינו, תשועתם היית לנצח ותקוותם בכל דור דור להודיע שכל קויון לא יבישו ולא יכלמו לנצח על החוטים כן."

גדולי ישראל וצדיקי ונאמי הדורות היו כבר מבקשים ומתפללים על הארות ההגים והמועדים הרבה זמן קודם הגעתם, וכן התפללו ובקשו רחמים ומלפני הש"ת שיזכר להם את מצוות התמים והזמנים כהלכתם והקדימו בתפילות הרבה זמן קודם הגעת התמים והזמנים, ולכן זכו אכן שיתקבלו תפילות כי הרבה היה בנפשם לקיים מצוות ה' ורצון קדשו, וגם אנו כל חד לפום דרגה דיליה יטסק לכהפ"ח באלו הימים בהכנה רדיבה בתורה ותפילה ולאיש אשר אלה לו בוראי יענה משמאי להיות כלי מוכן לקבל את השפע הגדול המושפע עלינו בימים אלו."

ידוע שיום הפורים הוא יום גדול ונשגב, יום שאפשר להשיג בו הרבה השגות רוחניות, אלא שכיון שהוא יום עמוס שידרשו לו מצוה (ובפרט בשנה זו שחל שישן פורים בפרט שבת), עליו להתבונן לפני יום זה מתוך ישוב הרה"ק, כיצד נוכל להשיג את השפעות היום ולעבוד כראוי את עבודת ה' המוטלת עלינו.

אבת ה' המתגלית בימי הפורים והנה כהבו הספרים שאחת הנקודות העיקריות של פורים היא אבת ה' העצומה, שנתגלתה במהלך כל הניסים שעשה ה' לנו, שיהודייתה מתבטאת בכך שגם בתוך הסתור והחושך הפסק עלינו ומציל נפשונו מכף יאוננו, וידוע המשל שהובא בביאור הגר"א על המגילה (א. ב) "משל למלך שהיה לו כי יחיד והיו השירים מתקנאים לו מחמת שראו גורל אבת המלך עליו, לימים טאט הבן לאבינו ונידשו אותו ליער וסבר הבן שאביו עוב אותו ושכח אותו, אבל אביו ברחמיו על בנו היה מתירא שמא יפגעו בו חיות רעות שביערו או שריו השואלים אותו, מה עשה שלח את עבדיו המשרתים אותו לתוך היער אך אמר להם שאל ידע בנו מזה כדי שחזורו למטאיו ישרע עשה, לימים בא עליו דוב ובא אחד מעבדי אביו והצילו, וסבר הבן שהוא מקרה, אח"כ בא שר אחד משנתאיו ועמד אחד מעבדי אביו והצילו מידי, והבין הבן כי אין אפשר יהיה מקרא כ"כ תכפה תמיד, והבין שזאת עשה אביו ונתקע אבת אביו בלבו וחזרו בתשובה שלימה. כך הקב"ה שלח אותנו בגלות והיה מתירא שמא יפגעו בנו הדובים הקשים, שלח אתנו עבדיו המשרתים ועושה לנו נסים על ידיהם, אך הוא בסתר פנים, אך שמדרכי ואסתר ודרורו ראו והבינו שזאת הוא מן הנסימים וקבלו עליהם את התורה באהבה רבה."

וכן מובא מהאר"ל (פ"ר ע"ן חיים שער הפורים) על יחודיותה של הארת הפורים "והנה האהרה הזאת לא ייתה לא בשבת ולא ביום" אלא בפורים בלבד, וכמו שאמרנו במדרש (ילקוט שמעוני, ט) כל המצוות עתידין להבטל רימי הפורים לא יהיו נבטלים, כמ"ד וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, והבן מה שאמר לא יעברו כי תמיד נשאר הארה זו בזמן הזה של ימי הפורים וכי והיא הארה אשר מעולם לא נהיה כמותה."

וביאר בשיחות הרב פינקוס זצ"ל (עמ' טו) את דברי האר"י האלו, שיעקר החידושי בנס פורים הוא שאותה יתחיה של אבהו והזמנתו מתעוררת מחדש מידי שנה בשנה ושעל זה נאמר "והיום לא יסוף מזרעם" אף שאין אנו באותו מצב של צרה שהיה אז.

התבוננות בקריאת המגילה וכל שיותר נתעמק בפרטי סג המגילה, כפי פירושו המפורשים, נוכל לראות כיצד בכל פרט ופרט מנותח אבהו עצומה, שהקב"ה משגיח עלינו גם בתוך הסתור, והגם שכלפי חוץ לא ניכר שיש כאן ג, אבל לאחור שמתבוננים אנו בכל מכלול הדברים וראים את אהבתו והשגחתו עלינו.

ובכל שנה ושנה עלינו להתעורר מחדש לקריאת המגילה, וכפי שכתב ביערות

